

Opdrachten week 2: Grice I – Coöperatieprincipe en maximes

1. In elk van onderstaande voorbeelden wordt iets meer of iets anders gecommuniceerd dan dat wat de spreker letterlijk zegt. Omschrijf wat de bedoeling van spreker B is en leg uit met behulp van welk maxime je tot die bedoeling komt.

1. A: Heb jij de Harry Potterboeken gelezen?
B: Ik heb een aantal films gezien.
2. A: Hoe laat is het?
B: De post is net gebracht.
3. A: Wat heb je vanmiddag gegeten tijdens de lunch?
B: Voedsel.
4. A (moeder): Wat heb je gisteravond gedaan?
B (dochter): Ik ben thuisgekomen, door de hal naar de woonkamer gelopen, ik heb mijn tas neergelegd, mijn jas opgehangen, mijn schoenen uitgedaan, mijn sloffen uit de slaapkamer gehaald, mijn sloffen aangetrokken, water opgezet voor thee, een theesmaakje uitgezocht...

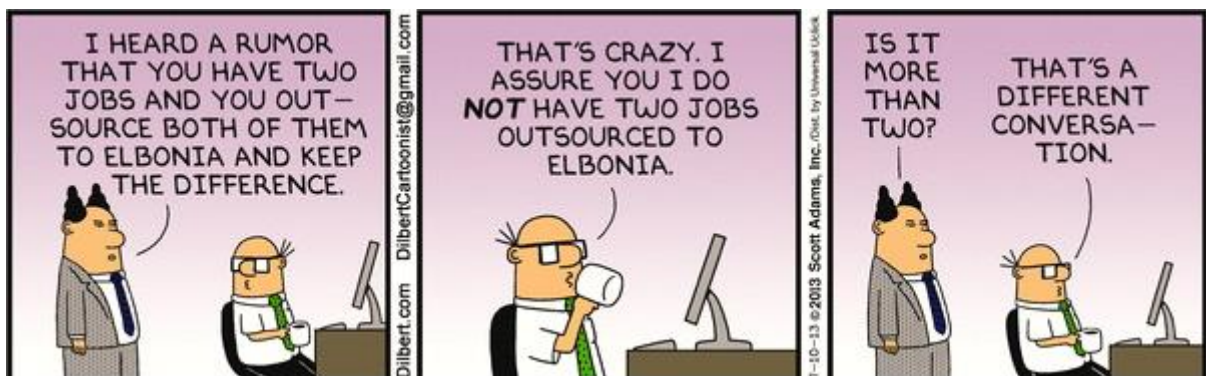
2. In een commercial voor de Opel Ampera uit 2012 was aan het eind de volgende tekst in beeld:

Opel Ampera, electrically powered, goes 500 km

De Opel Ampera is geen volledig elektrische auto; de auto heeft ook een benzinemotor. Het maximale aantal kilometers dat de auto alleen op elektriciteit kon rijden was slechts 60 kilometer. Veel kijkers interpreteerden de slogan echter anders ('de Opel Ampera kan 500 km rijden op elektriciteit') en beschuldigden Opel van misleiding.

a. Leg in de terminologie van Grice uit hoe de tv-kijkers tot hun interpretatie kwamen.
b. Is de tekst van Opel binnen de theorie van Grice wel of niet als een leugen te beschouwen? Leg je antwoord uit.

3. Welk maxime overtreedt de man in onderstaand stripje als er inderdaad sprake is van meer dan twee banen? Leg uit.

4. Via welk maxime kan de zoon het antwoord van de vader (linksonder) op zijn vraag 'Can I borrow your car?' interpreteren? Leg uit.

5. Leg uit waarom de man (Gus) in onderstaand stripje niet coöperatief is.

Opdrachten week 3: Grice II – Soorten implicaturen

1. Geef voor elk van de volgende uitingen ('>' geeft een mogelijke implicatuur aan) op basis van de tests voor conversationele implicaturen aan of er sprake is van een conventionele of een conversationele implicatuur.

- a. Sally viel en schaafde haar knie. > "Sally schaafde haar knie toen ze viel."
- b. Gloria is lang, daarom is ze atletisch. > "Lange mensen zijn atletisch."
- c. Jason heeft weinig vrienden. > "Jason heeft een paar vrienden."

2. Op het forum van *girlscene.nl* schrijft 'Believer' aan haar ex:

Nu jouw vriendin je heeft laten stikken weet je eindelijk hoe ik me voel. Ik hielp je enorm erg toen het uitging tussen jullie. 2 weken later ging het uit tussen mij en m'n vriend, en wat doe jij? Jij peert hem gewoon en zegt 'awh wat zielig'. Fijn dat mijn hulp zo erg op prijs gesteld wordt. En vervolgens ga jij ook gewoon met een andere meid, hele fijne jongen ben jij, hier kom je erg ver mee.

- a. Wat is hier de implicatuur van 'hele fijne jongen ben jij'? Via welk maxime kan de hoorder deze implicatuur afleiden? Leg je antwoord uit.
- b. Stel dat de uitdrukking 'fijne jongen ben jij' tegenwoordig zonder uitzondering op deze manier gebruikt wordt (wat inderdaad zo lijkt te zijn). Met wat voor een soort implicatuur zouden we dan te maken hebben? Leg uit.

3. In januari 2017 trad minister Van der Steur af na een debat over de deal met drugs crimineel Cees H. Jarenlang was onduidelijk hoeveel geld deze Cees H. eigenlijk had gekregen, maar dit jaar dook er een brief op van jaren geleden waarin dit bedrag wel degelijk werd genoemd. Die brief was een conceptbrief die aan de Tweede Kamer zou worden gestuurd. Van der Steur was toen nog geen minister maar hij had wel commentaar geleverd op de brief. Zo had hij bij de zin met het bedrag erin genoteerd: 'Zeer kwetsbaar'. Vervolgens was het bedrag uit de brief verwijderd en werd de Tweede Kamer dus onvolledig voorgelicht. In het debat hield Van der Steur vol dat hij met die opmerking niet had bedoeld dat het bedrag geschrapt moest worden want, zei hij, 'Als ik had bedoeld dat het weg had moeten, dan had ik dat heus wel opgeschreven'.

- a. Hoe zouden de parlementariërs op het idee komen dat Van der Steur met zijn opmerking 'zeer kwetsbaar' eigenlijk bedoelde dat het bedrag geschrapt moest worden? Beschrijf dit in de terminologie van Grice.
- b. Zou dit een conventionele, een gegeneraliseerde of een particuliere implicatuur zijn? Leg uit waarom.

4. Van wat voor soort implicatuur is sprake in onderstaand stripje (het rechterplaatje)? Leg uit.

5. Van wat voor soort implicatuur is sprake in onderstaand stripje? Leg uit.

Opdrachten week 4: Recente visies op implicaturen

1. De haverdrank Oatly maakt reclame met de slogan 'It's like milk but made for humans' (zie afbeelding). De melkindustrie is daar niet blij mee vanwege een implicatuur die deze uiting heeft.

- Wat is die implicatuur?
- Wat voor soort implicatuur is het in de indeling van Grice? Leg uit.
- Is dit ook volgens de Relevantietheorie een implicatuur? Leg uit waarom wel/niet.

2. Op 3 oktober 2018 meldden verschillende media dat Zwarte Piet in het Sinterklaasjournaal dit jaar niet zwart zal zijn. Zij baseren zich daarbij op de volgende verklaring:

De Pieten hebben roet op hun gezicht omdat ze door de schoorsteen gaan. Al naar gelang een Piet vaker door de schoorsteen is gegaan, heeft hij of zij meer roet op het gezicht.

Het Sinterklaasjournaal laat de volgende dag weten dat die verklaring niet zo was bedoeld: als een Piet maar vaak genoeg door de schoorsteen gaat, kan hij uiteindelijk ook helemaal zwart zijn.

- In de verklaring staat niet expliciet dat Zwarte Piet dit jaar niet zwart zal zijn. Dat is een implicatuur. Wat voor soort implicatuur is dat in de terminologie van Horn? Leg je antwoord uit.
- Welke andere soort implicatuur onderscheidt Horn? Geef een eigen voorbeeld van zo'n implicatuur.
- Als het Sinterklaasjournaal bij het opstellen van de verklaring al wist dat sommige Zwarte Pieten echt zwart zijn, hebben ze dan gelogen in hun verklaring (volgens Grice/Horn)? Leg uit.

3. Beantwoord de volgende vragen over vraag 4 en 5 van vorige week:

- Hoe wordt de implicatuur in de stripjes volgens Horn gegenereerd?
- Is dit ook volgens de Relevantietheorie een implicatuur? Leg uit.

Opdrachten week 5: Taalhandelingen en geslaagdheidsvoorwaarden

1. Geef voor elk van de volgende werkwoorden aan of ze een illocutionaire taalhandeling aanduiden en tot welk taalhandelingstype deze taalhandelingen behoren (volgens de indeling van Searle).

a. Meedelen	h. Aanvaarden	o. Toelichten	v. Geruststellen
b. Dopen	i. Condoleren	p. Vragen	w. Roddelen
c. Wandelen	j. Eisen	q. Waarschuwen	x. Prijzen
d. Gelukwensen	k. Schreeuwen	r. Intimideren	y. Protesteren
e. Koken	l. Ontkennen	s. Toestaan	z. Zwijgen
f. Verzoeken	m. Adviseren	t. Weigeren	
g. Stellen	n. Beloven	u. Zeuren	

2. a. Van wat voor taalhandeling is er sprake in de uitspraak 'Er zijn weer pepernoten te koop'.

b. Geef vier voorbeelden van taalhandelingen met dezelfde propositionele inhoud als 'Er zijn weer pepernoten te kopen', maar met een andere illocutionaire strekking.

c. Geef van alle in b genoemde voorbeelden aan van wat voor taalhandeling er sprake is.

3. In de bijlage op de volgende pagina vind je een aantal passages uit *De zaak Alzheimer* van Jef Geeraerts (1985). Markeer daarin de expliciet performatieve taalhandelingen.

4. Beschrijf de locutie, illocutie en perlocutie van de tekst op onderstaand verkeersbord.

Bijlage bij opdracht 3: Fragmenten uit *De zaak Alzheimer* (Geeraerts 1985)

1. 'Ja.' 'Wat denk jij over het wapen?'
'Hoogstwaarschijnlijk een revolver. Ik heb naar lege hulzen gezocht en niks gevonden.'
'Geen idee van het kaliber?'
'Eric, dat zal ik je morgen na de autopsie weten te zeggen, op voorwaarde dat er kogels in het lichaam gevonden worden,' antwoordde Verstuyft snel en had meteen door dat hij zich had laten vangen.
'En ik die dacht dat jij een expert was. Ga jij niet twee keer per week oefenen in practical shooting in die club van door wapens geobsedeerde psychopaten?'
Verstuyft hield zijn mond.
'Ik wed voor een rondje Duvel in de Wagon Wheel dat het minstens een negen millimeter parabellum is,' ging Vincke met een onschuldig gezicht voort.
2. 'Goeiedag meneer Santens, u spreekt met Gustave De Haeck,' zei De Haeck, opgetogen vanwege de duidelijke consternatie aan de andere kant van de lijn.
'Mag ik u mijn innige deelneming aanbieden na het overlijden van uw zoon, meneer de minister,' zei Santens, die zich snel had hersteld.
'Dank u,' antwoordde De Haeck zonder zelfs met zijn ogen te knippen.
3. 'Kijk, meneer Santens, ik ben niet van plan nog veel woorden hieraan te spenderen, maar ik kan u hierbij verzekeren dat de benoeming die u ambieert, niet zal doorgaan. Ik heb nog altijd enige invloed op hoog niveau, vergeet dat niet!'
Het antwoord dat onmiddellijk daarop kwam, was totaal onverwacht.
'Meneer de minister, ik kan u met permissie garanderen, dat de steun die mijn kandidatuur geniet voor het ambt dat u bedoelt, op het allerhoogste niveau ligt.'
4. 'Conclusie: de heer Arts en consorten genieten politieke steun op het allerhoogste niveau die desgevallend de normale rechtsbedeling in de weg kan staan.'
'Ons werd altijd geleerd dat de Peegee meestal 'positief' is waar het de rechtsvervolgning betreft, maar soit. Een simpele vraag: kwam die in de affaire van de Mechelse bakker dan niet in het gedrang?'
'Inspecteur Verstuyft, ik bied je uit pure compassie nog een bolleke aan. Je hebt niet geluisterd, toen ik het zopas had over *negatief injunctierecht*...'

Opdrachten week 6: Indirecte taalhandelingen

1. *MetroNieuws* publiceerde 24 november 2017 een artikel met de titel 'Waarom een tussenjaar nemen geen slecht idee is'. In het artikel komt een student aan het woord die haar eigen ervaring beschrijft. Ze komt tot de volgende conclusie:

Als bestuur organiseer je borrels en workshops met bedrijven. Daardoor leer je snel mensen van fiscale kantoren kennen. De fiscale wereld is klein en mijn netwerk is nu zoveel groter geworden. Ik kan een bestuursjaar iedereen aanraden.

- Is er in de laatste uiting ('Ik kan een bestuursjaar iedereen aanraden') sprake van een expliciet performatieve taalhandeling? Waarom wel/niet?
- Is deze uiting een indirecte taalhandeling volgens Searle? Leg je antwoord uit.
- Bedenk zelf een voorbeeld van een indirecte taalhandeling waarin wordt gesteld dat de propositionele inhoudsvoorwaarde is vervuld. Licht je voorbeeld toe.

2. De onderstaande uitingen zijn voorbeelden van indirecte taalhandelingen:

- Kun je even koffie zetten?*
- Wil je even koffie zetten?*
- Zet je even koffie?*

- Waarom zijn dit voorbeelden van indirecte taalhandelingen? Gebruik in je antwoord de termen primaire en secundaire taalhandeling.
- Leg voor elke uiting uit via welke geslaagdheidsvoorwaarde je de link leggen tussen de primaire en de secundaire taalhandeling kunt leggen.
- Formuleer hetzelfde verzoek om koffie nu eens als een expliciet performatieve taalhandeling.

3. In de onderstaande uitingen worden indirecte taalhandelingen uitgevoerd. Via welke geslaagdheidsvoorwaarden kun je de locutie en illocutie met elkaar verbinden? Leg uit.

- Is de afwas al gedaan?* (verzoek)
- Jij kan me wel even het zout aangeven.* (verzoek)
- Morgen ben je op tijd!* (bevel)
- Ik zal het voor je doen.* (belofte)

4. Deze tekst op sigarettenpakjes (zie de afbeelding op de volgende pagina) is een voorbeeld van een indirecte taalhandeling. Wat is de primaire en wat de secundaire taalhandeling? Via welke geslaagdheidsvoorwaarde kun je de link tussen beide leggen? Leg uit.

5. De persoon aan de telefoon in onderstaand stripje gebruikt een indirecte taalhandeling om de vader van het jongetje aan de telefoon te krijgen. Wat zijn de primaire en secundaire taalhandeling? Hoe kun je de reactie van het jongetje in het derde plaatje uitleggen? Gebruik in je antwoord de geslaagdheidsvoorwaarden.

